

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΚΟΥΚΟΣ

Εἰς τὴ Θεσσαλονίκην ἕνας στενὸς συγγενὴς μου μ' ἐρώτησε :

— Ἡέραςες ἀπὸ τὴ Μηχανιώνα ;

— Ὁχι, τοῦ εἶπα. Σκέπτομαι νὰ περάσω.

— Πρόσεξε ! . . . Ἔτσι κι' ἔτσι μ' εἶπε ὁ Τ . . .

— Κύριε ἐλέησον ! . . . Καὶ τί πάρε δῶσε ἔχω ἐγὼ μὲ τὸν Τ . . . ;

— Γιὰ θυμῆσου τί ἔγραψες εἰς τὸν ἀριθμὸ ** μὲ τὸν τίτλο ** . . .

Ποῦ νὰ βάλῃ ὁ νοῦς μου, ὅτι ἕνα διήγημά μου ἐντελῶς ἀθῶο καὶ ἀσήμαντο, ποῦ δὲν ἔθιγε κανέναν, ἦταν δυνατόν νὰ κινήσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ Τ . . .

Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, εἶναι ἡ ἀλήθεια, χαίρομαι ποῦ ὁ κόσμος ἐνδιαφέρεται τόσο καὶ παρακολουθεῖ καὶ ἐλέγχει τὰ γραφόμενά μου καὶ ἀνακαλύπτει πίσω ἀπὸ τὰ πλαστὰ ὀνόματα τοὺς πραγματικούς ἥρωας, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο λυποῦμαι ποῦ κάμνω νὰ θυμῶνουν οἱ καλοὶ μου πατριῶται. Καὶ ἀκόμη εἶμαστε στὴν ἀρχή.

Ἐγὼ δὲν ἔγραψα καμμία κακία τῶν χωριανῶν μου. Ὅσα ἔγραψα ὅλα ἀλήθειες εἶναι, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι ἔχουν καὶ καλὴ καὶ κακὴ ὄψιν καὶ φροντίζω πάντοτε νὰ παρουσιάξω μόνον τὴν καλὴν τοὺς ὄψιν. Σκέπτομαι ὅμως καὶ διὰ τὴν κακὴν, ἀλλὰ ἀκόμη δὲν ἦρθε ἡ σειρά. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ βέβαια μίαν κοινωνίαν ἀπὸ πανταχόσιες οἰκογένειες νὰ μὴν ἔχῃ καὶ καλὰς καὶ κακὰς ὥρες, ἀφοῦ ξεύρομε πῶς καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι πάντοτε ὁ ἴδιος. Θαυμάζω μόνον μερικὰς διηγηματογράφους, ποῦ ἴσα καὶ πέρα. ὀνομαστικῶς καὶ λεπτομερῶς, βγάζουν τὰ ἀπλута τῶν χωριανῶν τῶν εἰς τὸ μέσον. Φαίνεται ὅτι οἱ χωριανοὶ τῶν ζοῦν ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ δὲν παίρνουν εἰδησι ἀπὸ τὸν φιλολογικὸν ὄργασμὸν τῆς πρωτευούσης. Ἐνῶ οἱ χωριανοὶ μου εἶναι προωθευμένοι, καὶ ἡ τιμὴ αὐτὴ ἀντανάκλα καὶ εἰς ἐμένα, διότι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ σταδίου μου δὲν ἔπαυσα νὰ διατηρῶ κάποιαν ἐπαφὴν μὲ αὐτούς.

Ἄς ἐρθοῦμε τώρα καὶ εἰς τὸ θέμα μας. Πλαστὰ ὀνόματα ἢ συγκειομένα δὲν θὰ χρησιμοποιήσωμεν, ἐφόσον μᾶς ἀνακαλύπτουν. Τὸ χωριὸν περιττὸν νὰ τὸ περιγράψωμεν. Πολλοὶ τὸ ἔμαθαν ἀπέξω : δύο ρέμματα, ὀλόγυρα βουνά, θασιώδη

κατὰ τὸ πλεῖστον, ὅπως περίπου καὶ αἱ Ἀθῆναι, μὲ τὴ διαφορά ὅτι τὰ βουνά ἦταν πολὺ πλησιέστερα τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο καὶ ἐσχημάτιζαν στενώτατο λεκανοπέδιο, μέσα εἰς τὸ ὁποῖο ἦταν κτισμένο τὸ χωριόν.

Ἡ ἡμέρα ἦταν ὑγρὴ, μᾶλλον φθινοπωρινή, ἂν καὶ ἦταν ἡ προπαραμονὴ τῶν Φώτων. Μὴν τὸ πῆραμε ἕνα καὶ καλὸ ὄλο πάγους καὶ χιόνια. Ναι μὲν ἔκαμνε βαρύτερο χειμῶνα, ἀπὸ ὅ,τι κάμνει ἔδῳ, ἀλλὰ ἔβγαине καὶ ὁ ἥλιος, ἔλυωναν τὰ χιόνια, καὶ πάλι ξαναχιόνιζε, θυμοῦμαι δὲ ἕνα χρόνον ποῦ δὲν χιόνισε ἔως τὸν Φεβρουάριον.

Οἱ διηγηματογράφοι ὅμως ἀγαποῦν πολὺ τὰ χιόνια καὶ τοὺς πάγους· δὲν ξεύρω τί ἔχουν μὲ αὐτὰ καὶ δὲν μποροῦν νὰ κάμουν Χριστούγεννα μὲ λιανάδα. Λησμονοῦν τὴν νότιαν ποῦ φυσοῦσε καὶ εἰς τὴ Θράκην ὅλες τίς ἐποχὰς τοῦ χρόνου καὶ ὁ κόσμος ἐδούλευε τίς περισσότερες ἡμέρας εἰς τὰ ἀμπέλια τοῦ καὶ εἰς τὰ χωράφια τοῦ.

Ὁ θεὸς ὁ Ευγόνης ὅμως δὲν εἶχε παιδιὰ καὶ τιλοχρήματα δὲν ἦταν. Τί καὶ ἂν θὰ κᾶθονταν μιά μέρα περισσότερο ; Γιατί νὰ καθῆται τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ; Ἄς καθῆται ἀπὸ τὴν προπαραμονή.

Εἰς αὐτὸ ὅμως δὲν ἔφταιγε ὁ ἴδιος· ἦμουνα κι' ἐγὼ λίγο ἔνοχος, ἀλλὰ ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνον κανέναν ἄλλον δὲν εἰξευρε τὴν ἐνοχίαν μου. Ἀλλοίμονό μου ἂν μ' ἔπαιρνε εἰδησι ὁ πατέρας μου, ποῦ ἔλεγε καὶ ξανάλεγε :

— Μὰ ποιὸς διάβολος πάλι σ' ἐκράτησε σήμερον ἀπὸ τὴ δουλειά ; . .

Δὲν διέτρεχα ὅμως κανένα κίνδυνον νὰ προδοθῶ, διότι ὁ θεὸς ὁ Ευγόνης τὸ θεωροῦσε πρῶτον ζήτημα τιμῆς νὰ μὴ μὲ ἀποκαλύψῃ καὶ δεῦτερον, εἰς τὴν κατάστασιν ποῦ εὗρίσκετο, εἶχε λησμονήσει τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποθέσεως. Μόνον εἶπε μερικὰς φορὰς εἰς τὸ μεθύσι τοῦ ἐπάνω καὶ τούρκικα, ποῦ συνήθιζε πολὺ, καὶ ρωμαῖκα :

— Τὸ βλέπετε ; αὐτὸ τὸ παιδί μόνον θὰ γίνῃ ἄνθρωπος . . . ἀλλὰ ποῦ νὰ καταλάβῃ ὁ πατέρας μου γιατί τόλεγε.

Δὲν ἦμουν καὶ τόσο μικρός, νὰ μὴν καταλαβαίνω τί κάμνω, ἀλλὰ νὰ πῶ τὴν ἀλήθειαν, μὲ ἀρέσει πολὺ ἡ ἱστορία. Καὶ

ὁ θεὸς ὁ Ευγώνης μόνον ὅταν μεθοῦσε εἴξευρε νὰ λέγῃ ἴσα καὶ πέρα τις ἱστορικές ἀλήθειες καὶ ἀκολουθώντας τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον νὰ τσακώνῃ τὸν καθέναν καὶ ἓνα ἓνα νὰ βγάξῃ ὅλα τὰ ἀπλυτά του στὴ μέση.

— Οὐ νὰ χαθῇς, κοπρόσκιλο... ἦσαν σὺ βρὲ ἀχαῖρευτε γιὰ νὰ δῇς... νὰ χωρῇς τοῦ Γιαννάκη πού...

Καὶ τὰ προπατορικά παρατσούκλια, πού ὁ καθένας θὰ εἶδε τὴ μισή περιουσία του γιὰ νὰ τὰ κάμῃ νὰ ξεχασθοῦν, ὁ Ευγώνης τὰ ἐβγαζε στὴ φόρα καὶ τὰ φώναζε καὶ τὰ ξαναφώναζε.

Πῶ, πῶ, τί ἦταν ἐκεῖνὴ τὴν ἡμέρα! Καὶ ὁ πατέρας μου ἐμονολόγει:

— Μὰ ποὺς διάβολος τὸν μέθυσε σήμερα;...

— Σώπαινε σὺ... τερλλο... (καποῖον σεβαστὸν πρόγονον θὰ κολλοῦσε κοντὰ στὴ μισή αὐτὴ λέξι, πού δὲν εἶχε φήμεν φρονίμου ἀνθρώπου).

Καὶ ὁ διάβολος, ὁ συνειδητὸς μάλιστα, ἤμουνα ἐγώ. Ὁ Ευγώνης ἦρθε τὸ πρῶτ' εἰς τὸ καφενεῖο καὶ με εἶπε:

— Βάλε ἓναν κοῦκο...

«Κοῦκος» ἦταν συνθηματικὴ λέξις καὶ ἐσήμαινε ἓνα εἰκοσιπενταράκι ρακί. Ἄλλοι τὸ ἔλεγαν καὶ «μακαρά» (καρούλι). Αὐτοὶ ἔπιναν δύο εἰκοσιπενταράκια. Ἐναν ἄσπρο μακαρά κι' ἓναν μαῦρο. Ἀσπρος καὶ μαῦρος τὸ ἴδιο χρῶμα εἶχαν, ἀλλὰ ἔτσι συνήθιζαν.

Ὁ Ευγώνης ὁ ἀνθρώπος ἦταν ποδεμένος, δηλαδὴ φοροῦσε τὰ παπούτσια του, εἶχε τὸν ντουρβά του μετὰ τὸ ψομί στον ὄμο του καὶ πήγαινε στὸ ἀμπέλι. Δὲν εἶχε καμμιά πρόθεσι νὰ μεθύσῃ.

Μ' ἐπλήρωσε τὸν κοῦκο καὶ θὰ ἔφευγε, ὅποτε τὸν ἔσταμάτησα καὶ τοῦ εἶπα:

— Μὰ με ἓνα ποδάρι ἦρτες;...

— Ἀ, ἂ, δι λύνου τ' σακκούλα τώρα...

— Μὰ θὰ σὲ κεράσω ἐγὼ ἓναν...

Ὁ πατέρας μου δὲν ἦταν ἐκεῖ οὔτε κανένας ἄλλος. Σκέφθηκα πόσο πληκτικὴ καὶ μονότονη θὰ ἦταν ἡ ἡμέρα/χωρὶς τὸν Ευγώνη. Καὶ ἔβαλα τὰ δυνατά μου νὰ τὸν κρατήσω. Ὁ κοῦκος εἰς τὰ παισιότερα χρόνια ἦταν τὸ ἴδιο τὸ δράμι, τενεκεδένιο καὶ σκουριασμένο. Ἀλλὰ εἰς τὰ χρόνια μου ἐξελίχθηκε εἰς ποτήρι. Καὶ τὸ ποτήρι εἶχε περιθώριο. Ὁ κοῦκος μόνον ἐπλήρωνε τὰ τρία τέταρτα τοῦ ποτηρίου. Ἀλλὰ διὰ τὸν θεὸ Ευγώνη τὸ περιθώριον τὴν ἡμέρα ἐκεῖνὴ περιορίσθηκε

εἰς τὸ ἐλάχιστον. Κανεῖς δὲν ἦταν νὰ τὸ ἴδῃ διὰ νὰ ἐγείρῃ καὶ αὐτὸς ἀξιώσεις.

Ὅσο νὰ τὸν τελειώσῃ, κάποιος ἦρθε εἰς τὸ καφενεῖο κι' ἔπιασαν κουβέντα.

Γλυκάθηκε ἀπὸ τὴν κουβέντα καὶ ἀπὸ τὸν δεύτερο κοῦκο, καί:

— Ἐ... (εἶπε μιὰ βρισιὰ εἰς τὸ κενόν, ὅπως συνήθειζε), βάλε ἀκόμα ἓνα... Καὶ ἔλυσε τὴ σακκούλα.

Σὰ λίγο ἦρθαν καὶ ἄλλοι εἰς τὸ καφενεῖο καὶ ἡ συζήτησις ἀνοίξε. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἦσυχη καὶ ὁμαλὴ, ζωηρότερη δὲ ὦρα μετὰ τὴν ὥρα.

Ὅταν ὁ Ευγώνης διέταζε τὸν τέταρτο κοῦκο, ὁ πατέρας μου πού εἶχε ἔρθει, τοῦ εἶπε:

— Δὲ θὰ πᾶς στὴ δ'λειὰ σήμερα;

— Μὰ... σὰ πιῶ κι' ἓνα ρακί τί θὰ γένῃ;...

Μὲ φαίνεται πῶς δὲ θὰ πᾶς αὐτὸ θὰ γένῃ... Τοῦ εἶπε ὁ πατέρας μου, λίγο θυμωμένα, γιατί τὸν εἴξευρε πῶς ἂν θὰ ἐκάρνε ἀρχή, μέρες ὁλόκληρες θὰ ἦταν μεθυμένος.

Κι' ἔσένα τί σὲ μέλλῃ; Τὰ παιδιὰ μ' θὰ πιάσαν, ἢ τὰ σκιά μ'...

Δὲν ἔλεγε φέμματα ὁ θεὸς ὁ Ευγώνης. Μιὰ γυναῖκα εἶχε, τὴ θεὴ τὴ Σοφίτσα, πού τὴν ἀγαποῦσε πολύ. Ὅταν ὅμως μεθοῦσε, τότε περνοῦσε ἀπὸ ἐμπρὸς τοῦ ὁλόκληρου τὸ σόι τῆς καὶ ὅλες οἱ ἀδικίες πού τοῦ ἔκαμαν οἱ συγγενεῖς τῆς, ἔστω καὶ ἂν αὐτὲς εἶχαν ἐπανορθωθεῖ.

Τὸ 1914 τὸ χωριὸ θὰ ἔφευγε καὶ ὁ κόσμος εἶχε συσκευάσει τίς ἀποσκευές του. Καὶ μιὰ πού δὲν ἠσύχασαν τὰ πράγματα καὶ μετὰ τὴν ἀποσάθησι τοῦ διωγμοῦ, πολλοὶ δὲν ξεμπάλιαραν ἐπὶ πολὺ διάστημα παρὰ μόνον τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν καθημερινὴν χρῆσι.

Ὁ Ευγώνης ἔτυχε νὰ ἔχῃ δανείσει σὲ μιὰ γυναῖκα ἓνα ἐργαλεῖο τῆς κρεβατίνας (ἀργαλεῖο) κι' αὐτὴ τὸ ἔβαλε στὴν μπάλα. Τὸ ζήτησε μιὰ δυὸ φορές ὁ Ευγώνης, ἡ γυναῖκα δυσκολεύθηκε νὰ τὸ δώσῃ, ὁμολόγησε ὅτι τὸ ἔβαλε στὴν μπάλα, καὶ αὐτὸ ὁ Ευγώνης τὸ ἐθεώρησε ὡς τὴ μεγαλύτερη παραβίασι τοῦ ἀστικού δικαίου.

— Ποιανοῦ πράμμα ἔδανε στὴν μπάλα;

Κάθε φορὰ πού θὰ μεθοῦσε θὰ πήγαινε κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα τῆς γειτόνισσας του αὐτῆς νὰ τῆς φωνάξῃ:

— Μαρή Βρωμοδασιλικιά, ποιανοῦ πράμμα ἔδανες στὴν μπάλα;...

Καὶ ἐξηκολούτει μέτῃ εἰς τοὺς δρόμους νὰ φωνάζῃ:

— Στὴν μπάλα, στὴν μπάλα... καὶ νὰ ἐξιστορῇ εἰς τὸν καθένα τὸ γεγονός.

Ἐννοεῖται: ὅτι ἡ δυστυχισμένη ἡ Βασιλικὴ ἔλυσε πρὸ πολλοῦ τὴν μπάλα καὶ ἔδωσε εἰς τὸν Ευγόνῃ τὸ ἐργαλεῖο, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶχε καμμιὰ σημασία. Ἡ ἀδικία διεπράχθη καὶ κάθε φορὰ πού θὰ μεθοῦσε, μαζί μὲ ὅλη τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ ἔπρεπε νὰ λεχθῇ καὶ αὐτὸ τὸ συμβάν, ἔστω καὶ ἂν πέρασαν ἀπὸ τότε εἰκοσι χρόνια.

Ἡ θεὰ ἡ Σοφίτσα εἶχε νὰ λέγῃ διὰ τὴν καλωσύνην του ὅταν ἦταν νησιτικός, δηλαδὴ ἀμέθυστος. Καὶ μιὰ φορὰ πού ὁ ἴδιος τὴν ἄκουε νὰ λέγῃ:

— Τί καλὸς ἡ Ευγόνις, τί καλὸς!... μόνον νὰ μὴν ἔπινε, δι' ἡνέγκταναν ἄλλος καλλίτερος... συγκινήθηκε πολὺ καὶ ὠκίσθηκε νὰ μὴ ξαναπιῇ.

Ἡ εἰδήσις αὐτὴ διαδόθηκε ἀστραπιαίως εἰς τὸ χωριὸ καὶ ὅλοι τὸν συνεχάρησαν καὶ τοῦ εἶπαν «μπράβο του», πρῶτος δὲ ἀπὸ ὅλων ὁ πατέρας μου, πού τὸν εἶχε φίλο καὶ πρόθυμον πάντοτε εἰς ὅ, τι δοῦλει, νὰ τὸν ἔλεγε. Ἦταν πολὺ χρήσιμος, ἐργατικὸς καὶ εὐσυνείδητος.

Καὶ φιλοτιμήθηκε ὁ Ευγόνις ἀπὸ τὰ τόσα συγχαρητήρια καὶ ἀρκετὲς ἡμέρες δὲν ἔβαλε εἰς τὸ στόμα του οὔτε ρακί, οὔτε κρασί. Ἡ θεὰ ἡ Σοφίτσα σιγουρεύθηκε πᾶς πῶς δὲν θὰ ξαναπιῇ καὶ ἔκαμε λειτουργία εἰς τὸν Ἀγ. Γεώργιον διὰ τὴν μεγάλην εὐτυχίαν πού τῇς ἦρθε.

Καὶ αὐτὸ διαδόθηκε εἰς τὸ χωριό, καὶ πολλοὶ πίστεψαν πῶς δὲν θὰ ξαναπιῇ. Ἄλλοι δὲ πού τὸν ἔβλεπαν κατσουφασμένον καὶ ἄλλον νὰ κίθεται μέσα εἰς τὸ καφενεῖο καὶ πολλὰς φορὰς νὰ τὸν παίρνῃ ὁ ὕπνος ἐπάνω εἰς τὸ σκαμνί, εἶχαν διαφορετικὴ γνώμη καὶ πίστευαν πῶς δὲν ἦταν δυνατόν νὰ διακρίσῃ πολὺ αὐτὴ ἡ κατάστασις.

Εἰς τὸ χωριὸ δὲν εἴξευραν κατάλληλη ἐλληνικὴ λέξι διὰ νὰ χαρακτηρίσουν παρόμοιες πράξεις καὶ χρησιμοποιοῦσαν τὴν τουρκικὴν λέξι «τομπέ». Καὶ ἔτσι ἕνας μὲ τὸν ἄλλον ἔλεγαν πῶς «τόκαμε τομπέ ὁ Ευγόνις τὸ ρακί». Ἦταν δὲ ὁ τομπές ἔθιμον διαδεδομένον πολὺ εἰς τοὺς τούρκους. Οἱ τούρκοι, οἱ ἀγάδες δηλαδὴ τοῦ κάμπου, μὲ τοὺς ὁποίους ὁ Ευγόνις εἶχε φιλικὰς σχέσεις καὶ τὸν ἀγαποῦσαν πολὺ, ὅταν ἤθελαν νὰ ξεκόψουν ἕνα ἐλάτ-

τωιὰ των, μιὰ κακὴ ἔξι, ὅπως τὸ τοιγάρο, ἢ τὸ ρακί, ἢ ἄλλο τι, τὸ ἔκαμναν «τομπέ», ἀλλὰ μὲ κάποιαν ἐπισιμότητα. Ἐμαζεύοντο δηλαδὴ οἱ φίλοι καὶ οἱ συγγενεῖς, καὶ ἀφού διεσκεδάσαν, ὁ ἐνδιαφερόμενος ἐνώπιον αὐτῶν ἔδιδε τὸν λόγον του ὅτι δὲν θὰ πιῇ ποτέ. Καὶ ἂν δὲν θὰ εἴμποροῦσε νὰ κρατήσῃ τὴν ὑπόσχεσί του καὶ θὰ ἐγίνετο ἀνάγκη νὰ ξαναρχίσῃ νὰ πίνῃ, ἔπρεπε νὰ κληθῶν πάλι ὅλοι ὅσοι παρευρέθησαν τὴν πρώτην φορὰ καὶ νὰ ὑποστῇ ὁ ἀκράτητος αὐτὸς φιλήδονος τὴν ζημίαν πού θὰ ὥριζε ὅταν θὰ ἔδιδε τὴν ὑπόσχεσι. Ἐξάφνα νὰ σφάξῃ ἑκατὸ πρόβατα ἢ δέκα βόδια καὶ νὰ διασκεδάσουν μὲ παρρησίαν οἱ μάρτυρες. Ἦταν σκληρὴ δέσμευσις ὁ τομπές εἰς τοὺς τούρκους, διότι ὁ καθένας δὲν εἴμποροῦσε εὐκολὰ νὰ ὑποστῇ τὴν ὑπερογκὸν ζημίαν πού θὰ ὥριζεν ὁ ἴδιος ἐπάνω εἰς τὴν ἀγανάκτησίν του ἀπὸ τὴν πρόσφατον διαταραχὴν πού θὰ τοῦ ἔφερνε τὸ πᾶν πιστό. Σπάνια ἀκούονταν τούτοκας νὰ χαλάσῃ τὸν τομπέ του.

Ὁ Ευγόνις θέλησε νὰ μιμηθῇ τοὺς φίλους τοῦ τοῦ ἀγάδες. Ἐὰν ὅμως ἡ ἀφέλεια καὶ ἡ δυσκαμψία τῶν τούρκων εἰκορῶσε πολὺ τὸ ἔθιμον τοῦ «τομπέ», δὲν εἴμποροῦσε νὰ γίνῃ τὸ ἴδιον καὶ μὲ τὸν Ευγόνῃ. Γνώσιον τέκνον τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς ἐκληρονόμησε τὴν ἐξύτητά του ἐλληνικοῦ πνεύματος καὶ τὴν εὐτροφίαν αὐτοῦ καὶ ἐπίστεψε βαθεῖα πῶς τίποτε δὲν εἶναι ἀμετάβλητον.

Ἐσκέφθηκε πολὺ καὶ ἀνεκάλυψε κατὰ πού κανεῖς δὲν τὸ ὑπελόγησε: «Εἶπαμε νὰ μὴν πίνω ρακί. Καλὰ, δὲν πίνω. Ἄμα κρασί δὲν εἶπαμε...»

— Βρὲ Ευγόνι, τοῦ ἔλεγαν τ' ἀδέρφια του καὶ οἱ ἄλλοι συγγενεῖς του, εἶναι καὶ τὸ κρασί μέσα...

— Ὅχι!.. ἐπέμενε ὁ Ευγόνις καὶ πῆρε τὴν ἀπόφασίν του:

— Βάλ' ἕνα κρασί!..

Καὶ τὸ πουλὰκι ἄρχισε πάλι νὰ κελαῖδῃ. Τὰ προπατορικὰ παρατσούκλια: «Τερλλο-Βήνι», «Χατζηδάσκαλε», «Χαλέδα», «Σαρμακούλια» καὶ ἄλλα, ἔπαιρναν καὶ ἔδιναν. Καὶ ὅχι ξηρὰ καὶ ἀτεχνα, ὅπως οἱ λέξεις μερικῶν νεοελληνικῶν διηγημάτων, πού καταστρέφουν τὴν οὐσία καὶ τὴν γεῦσιν τῶν μπαρμπουνιῶν καὶ τῶν λιθρινιῶν, πού κάμνουν τίς τοιποῦρες πὺ συχαμερὲς καὶ ἀπὸ τίς γεροντοκόρες

καὶ τοὺς ὥραίους ἔρωτας τῶν θεῶν τῆς Ἑλλάδος νυχτερινὰ ξεπαγιάσματα...

Ὁ Ευγόνης ἂν θὰ ἔλεγε τὸ παρατσούκλι, ἔπρεπε καὶ νὰ τὸ ἐπεξηγήσῃ, νὰ τὸ διακοσμήσῃ μὲ ὅλη τὴν κακεντρέχεια τῆς χωριάτικης φαντασίας. Ἐξαφνα ἂν ἔλεγε «Τερλλο-Βήνι», ἔπρεπε νὰ πῇ καὶ ποῖος ἦταν ὁ μακαρίτης ὁ Βήνης καὶ τί ἔκαμε καὶ ἂν δὲν θὰ εἰμποροῦσε μόνον μὲ λόγια, θὰ ἔκαμνε καὶ τὰ ἀνάλογα σχήματα καὶ τίς χειρονομίες, διὰ νὰ ἀποδώσῃ πλήρη τὴν εἰκόνα.

Καὶ ὅλοι οἱ χωριανοὶ εἶχαν προγόνους, καὶ κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς θὰ ἐδεινοπάθησε εἰς τὴν ζωὴν του. Ἴσως νὰ ἀρρώστησε. Ἴσως νὰ ἐξημίωσε. Ἴσως νὰ πέθανε. Γιατί νὰ ἀρρωστήσῃ; Γιατί νὰ ζημιώσῃ; Γιατί νὰ πεθάνῃ; Ἀδιάφορο ἂν ὁ ἀπόγονος ἦταν ὑγιής, δὲν ἐξημίωσε, δὲν πέθανε. Ἡ ἀρρώστεια, ἡ ζημία, ὁ ἀτυχὴς θάνατος τοῦ προγόνου, ἦταν φοβεροὶ ὄνειδισμοὶ καὶ διὰ τὸν ἐπικρατήσαντα ἀπόγονον.

Περισσότερο ὅμως τὴν ἐπάθαιναν οἱ μεσαῖοι, ἐκεῖνοι ποὺ ἀγωνίζονταν νὰ διατηρήσουν τὴν ἀξιοπρέπεια των καὶ μὲ τὰ λίγα ποὺ εἶχαν προσπαθοῦσαν νὰ φαίνωνται νοικοκυραῖοι. Δι' αὐτοὺς δὲν ὑπῆρχε ἔλεος καὶ οἰκτιρμός. Ὁ Ευγόνης εἶχε πάντοτε τὴν πρωτοβουλία. Ἀλλὰ κι' ἂν θὰ τοῦ εἶπε ποτὲ αὐτῇ, ἢ θὰ τοῦ ξέφευγε κανένας, δὲν εἴλεπεν οἱ καλόβουλοι ποὺ πῆγαιναν καὶ τοῦ σφύριζαν σὲ αὐτὴ:

— Ἔτσι κι' ἔτσι εἶπε ὁ Τάδε...

Καὶ ὁ Ευγόνης ἄρχισε τὸ ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, χωρὶς νὰ διστάσῃ ἢ νὰ σκεφθῇ καθόλου μήπως τοῦ εἶπαν ψέμματα.

Ἐννοεῖται ὅτι καὶ μὲ τὸ κρασί γίνονταν τὸ ἴδιο ὅ,τι καὶ μὲ τὸ ρακί. Καὶ ἀφοῦ γίνονταν τὸ ἴδιο, «ἐ... τί ρακί, τί κρασί;...» ἄρχισε νὰ πίνῃ καὶ ρακί.

Κι' ἔτσι χωρὶς νὰ πάθῃ καμμιά ζημία, ἔλυσε τὸν «τορπέ» του.

Τὴν προπαραμονὴ τῶν Φώτων, μολονότι δὲν ἐπρομηνύετο μεγάλη κίνησις εἰς τὸ καφενεῖο, χάρις εἰς τὸν Ευγόνη, ἦρθε μέσα καὶ ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἀντικυνοῦ καφενεῖου, ὁ Σταυράκης τοῦ Βαρόθυμου τοῦ Χατζῆ καὶ ὁ Θόδωρος τοῦ Στρατηγάκη, ἀσπονδὸς φίλος τοῦ Ευγόνη, ἀλλὰ καὶ τρομερὸ ζιζάνιο καὶ πειραχτήρι, ὅχι μόνον τοῦ Ευγόνη παρὰ καὶ πολλῶν ἄλλων.

Δὲν θυμοῦμαι νὰ ἔκαμνε ποτὲ καμμιά δουλειά. Ἐγύριζε εἰς τὰ καφενεῖα χωρὶς νὰ πίνῃ ποτὲ καφέ. Ἦταν δεδηλωμένος τζαμπατζῆς καὶ σκανδαλοθήρας. Κοντὰ εἰς τὸ σπίτι του ἦταν ὁ φοῦρνος τῆς Νταγλέρινας καὶ ὅσα ἔλεγαν οἱ γυναῖκες ποὺ μαζεύονταν ἐκεῖ γιὰ νὰ φουρνίσουν, ὅλα μετακομίζονταν διὰ μέσου τοῦ Θόδωρου εἰς τὰ καφενεῖα. Δι' αὐτὸ καὶ ἦταν ἀνεκτός, μολονότι τζαμπατζῆς. Διαρκῶς ἔφερνε νέα. Καὶ οἱ γυναῖκες τοῦ Ἀδδημιτοῦ εἴψευραν πολλὰ περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἄνδρας. Ἀφίνουμε δὲ κατὰ μέρος ποὺ ὁ Θόδωρος ἦταν ἱκανὸς νὰ δημιουργήσῃ νέα καὶ φασαρίες καὶ μὲ τὴν ἑλλειψὶ τῶν γυναικῶν.

Ὁ Σταυράκης πάλι τοῦ Χατζῆ ἦταν πολυμαθέστατος καὶ παρὰ τὴν κυρία ἀσχολία τους μὲ τὸν Ευγόνη, ἔτσι εἰς τὸ περιθώριον, ἔκαμναν λόγο καὶ διὰ τίς γιορτές. Ὁ Σταυράκης ἦταν καὶ καλὸς ψάλτης, ἀλλὰ μόνον τῇ Μεγάλῃ Παρασκευῇ πῆγαινε κι' ἔψελνε εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Πόσο τὸν παρακαλοῦσαν οἱ χωριανοί, ἂν ὄχι καὶ Κυριακῇ, τοῦλάχιστον τίς μεγάλες γιορτὲς νὰ πηγαίνῃ νὰ ψέλνῃ, αὐτὸς μὲ κανένα τρόπο δὲν ἐδέχετο.

Καὶ μὲ τίς ἐκκλησιαστικὰς γνώσεις ποὺ εἶχαν, ποὺ δὲν ἦταν εὐκαταφρόνητες, θέλησαν νὰ βροῦν ποιά ἡμέρα ἦταν μεγαλύτερη: ἡ παραμονὴ τῶν Φώτων ἢ ἡ μεθεπομένη ἐορτὴ τῶν Θεοφανείων.

Δὲν ἀξιώθηκα μέχρι σήμερα νὰ ἀσκοληθῶ μὲ αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ νὰ ἔχω ἔγκυρη γνώμη. Μὲ κάμνει ὅμως κατὰ πληξὶ καὶ μὲ συγκινεῖ βάρύτατα τὸ γεγονός. Ἀνθρώποι περιορισμένοι, μὲ μικρὴ μόρφωσι, καταπιεσθήσαν μὲ ἓνα θέμα ποὺ δύσκολα θὰ καταπιάνονταν οἱ θεολόγοι. Καὶ εἶχαν ἐπιχειρήματα, καὶ ἀνέφεραν τροπάρια, ψαλμούς, προφητείες, καὶ ἐπέμεινε ὁ καθένας εἰς τὴν γνώμη του.

Ὁ Ευγόνης εἶχε κι' ἐκεῖνος κάποια γνώμη, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἔχει σημασίαν. Ὁ Ευγόνης ἦταν περισσότερο τουρκομαθὴς καὶ ἐπάνω εἰς ζητήματα ποὺ ἀφοροῦσαν τοὺς τούρκους εἰμποροῦσε νὰ πῇ κατὰ τὸ σοβαρό.

Ἀλλὰ τῇ συζήτησι ἀνέκοψε ἡ ἐμφάνισις ἀπὸ μακριὰ τοῦ Ἀναγνώστη. Ἦταν τακτικὸς ψάλτης τοῦ Ἀη-Γιάννη, ἐκρημάτισε διδάσκαλος εἰς τὸ Ἀραπ-Χατζῆ καὶ εἰς ἄλλα ἑλληνικὰ χωριά τοῦ κάμπου, τὰ λεγόμενα περιφρονητικῶς Κουτσουροχώρια, διότι ἦταν πολὺ μικρὰ καὶ ὀπισθοδρομικά. Βαστοῦσε εἰς τὰ χέρια του ἓνα μεγάλο μαντήλι, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ λεγόμενα «παπαδικὰ», γεμάτο φρέσκιες σαρδέλλες. Εἶχε δεμέναις τῆς πέσσε-ρὲς γωνίαις καὶ τὸ ἔκαμε εἶδος πλεγματιοῦ. Θὰ εἶχε μία ὀκτὰ περίπου καὶ προ-

χωροῖσε ἀμέριμος εἰς τὸ σπίτι του καὶ αἰχμείλων, ὅπως συνηθίσει, τὸ τροπάριον ἡμερῶν, ὁμολογῇ τὸ «Ὡς Ἰορδάνη». Ὁ Ἀναγνώστης θὰ ἔφερν, εἶπαν καὶ περίμεναν νὰ φθάσῃ.

(Τὸ τέλος εἰς ἐπόμενον)